

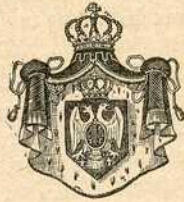
НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА СРПСКО-КРАЉЕВСКА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАНКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 38

СРЕДА 21 ЈУЛА 1893

ГОДИНА III

32 САСТАНАК 7 јула 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,

Паја Вуковић

СЕКРЕТАР,

Станојис Вукчевић

(Наставак)

(О оптужби, Милија Милованић).

У томе времену, док је срески капетан са друштвом по-
вукао оно, што су и тражили, писар срески Стојан Милова-
новић, чувши то зло, дошао је до среске канцеларије и каже
да је убијен капетан, и телеграфиста из варварина откуца де-
пешу начелнику у Ђуприју, тражећи да се војска пошаље. На-
челник Ђуприски, чујем зову га цврца, (Чује се: Илија, Илија.)
питао је, ко је убијен и добије извешће, да није убијен, него
да је бијен. Међу тим сутра дан капетан је понова тражио
војску, пошто није било пешадије, одмах се кренула артиље-
рија из Крушевца и војска је дошла у Катун.

Катуњани су пустили капетана и његово друштво и ра-
зишли се на рад. Војска, кад је дошла, похвата поједине људе
и преко 60 њих уапсе. Кад се после три дана војска вратила,
настао је један ужас у апсани. Синали су ладну воду у ап-
сану, оставили да се смрзне и ту људе затварали, а ноћу су
обоване људе са лицима на рукама тукли тако, да је јаук
њихов проламао околину. Та невоља, га беда у селу Катуну
свакога је озлоједила а највише мене. Ја сам похитао да до-
ђем у Београд, да тужим намесништву власт, за што се тако
варварски са народом поступа. Намесник није хтео да ме прими,
већ ме упути своје секретару.

Секретар каже: ви ту жалбу морате предати мени, а
отићи ћете г. министру унутрашњих дела, да му кажете, да мора
тражити и извештај по тој ствари. Тако су, кажите му, наме-
сници заповедили. Од јутра до мрака ја сам цоњао пред кан-
целаријом г. министра и он ме није хтео примити, ма да је
десетину њих преда мном примио, који су дошли по другоме,
сигурно, много мање важном, послу; и шта ми је остало друго
да чиним, него да се вратим кући и ја сам то учинио. Тога
дана донели су у среску кућу некога Милана Катунјанина, кога
су у присуству срескога писара тукли пандури, тако да је он
одмах пао онде као мртав. Кад су то жандари са Стојаном ви-
дели, уплаше се и откују га па онда онако онесвешћенога на-
товарили су га и однели у Ђуприју, где је умро. Кад је то било,

ја сам похитао у Ђуприју да видим, шта је с тим човеком.
Док сам дошао, он је већ био секциран и сретнем спровод,
где га носе да саране. Ништа ми друго није остало, него да
се вратим кући. После тога по мојој тужби дошао је тај исти
начелник Илија са Јездихем из Пожаревца, и позвали су јед-
нога лекара, да прегледају оне бијене у затвору.

Ја сам тражио, да тај преглед буде у присуству мом и
других грађана, а они су долазили, мени нису јавили и сами
су тај преглед вршили. Како су то вршили, они знају, довољно
је, да су Катунјани, који нису имали да плате, тучени. Један
младић, коме је отац затворен био, дао је 20 банака, само да
може оцу хлеба да донесе. Сваке вечери и јутра жалосно је
било гледати приказ, где по 50—60 женскиња долази среском
затвору и доноси, плачући, храну поапшенима и зостављанима
Катуњанима. Оно претресање стари, које су доносили, тај при-
зор морао је свакога паметног човека дубоко за срце да уједе.
Ништа није друго остало, него да се сила сплом одбије, да
се са оружјем у руди од разбојника брани и да се сатани
стане ногом за врат. Једина је нада била још у томе: ја сам
рачунао и молио људе, да ништа не чине, да све трпе до
састанка Скупштине, јер сам веровао, да намесништво и ако
је дало толику силу и власт либералном министарству, да ће
у последњем часу, кад види расположење народно, збацити
тавво министарство и казати: позвали смо вас да учините апел
на народ, учинили сте то, нисте добили већину, нека дође друго
министарство да изврши друге изборе. Намесништво ни то није
учинило.

Овде сад морам да пређем на предлог г. Гараманина,
управо то је предлог Михајила Веселиновића, да се оптуже
намесници. Намесништво по мом мишљењу није криво доње,
док су избори извршени, али онога дана, кад је дозволило и
потписало указ, да се отвори једна Скупштина изабрана на
најнезаконитији начин, у коју су дошли људи, који немају ни
једног гласа, него је све било фалсификовано, од тога су дана
криви намесници. Било је општина, где ни један грађанин није
гласао, међу тим је написано да су сви гласали за либерале.
Такав један кузавички и кашарски поступак не сме остати
некажњен. Такав поступак либералне владе, одобрило је и на-
месништво и за то ако не би било суда и закона, онда би био и
пут и ред да се и они жигосу жигом несрећника, јер су они
учинили оно зло, које је оставило своје трагове, да се у бу-
дућности прича од колена на колена.

Нека ми буде дозвољено овом приликом да кажем, да сваки
паметан човек и ако није школован, могао је да увиди да ће се и по
новом Уставу моћи овако што догодити — и ако сам ја био један од
оних 10 људи, који су били противни да се прими овакав Устав, ја
сам опет у великој Народној Скупштини казао: морамо и треба
да га примимо, јер је бољи од оног старог. Том приликом, кад
сам гледао Николу Христића, који је створио Краљевицу и сва

она зла, који никад није поштовао Устав, кад сам видео да се Устав и слободу народне дају из прљавих руку, ја сам казао: градите, господо, Скупштинари, какав хоћете Устав, ако имате овакву интелегенцију, која долази непарламентарно Краљу до колена, нећемо га имати ни ми, ни деца наша, ни жене наше, ни пси наши неће, а они су као хајдуци дошли уз колена Краљу и дају Устав. Таква је интелегенција несрећа за сваку земљу, јер ће она и најслободнији Устав газити и он вам ништа вредити неће, с тога је и казао наш славни неумрли пјесник Његуш: „У ритима има витезова, под Крунама има кукавица“ — и ја морам ту изреку да применим и да кажем: Част и поштовање школи, али морам да кажем, код дела интелегенције, која се врти докторским дипломама, има кукавица. Или зар није то кукавички, кад долази један министар на оптужничку влупу, па каже: „ја нисам знао, шта су моје власти радиле“. То је кукавички и нитковски. Као год што је српска историја у последњем столећу родила витезове, који нису били са докторским дипломама, витезове на бојном пољу: Карађорђа, Синђелића, хајдук Вељка и многе друге а у дипломатству Обреновића Милоша, као год што је родила те витезове нешколоване, тако је родила кукавице школоване, који су као кукавице газиле народна права, да би дошле до својих цељи. Такве кукавице, такви, као што рече поп Марко, пилићари и кокошари, не смеју остати некажњени.

Завршујући свој говор, ја молим Народно Представништво да једногласно прими оптужбу противу ових несрећника; јер верујте, да је било оптужбе и народног суда и онима пређашњим несретницима, који су створили Гамзиград, Грљан, Краљевицу, Алексинац, Рабагас у поворишту, који су створили Горачић и Катун, да је било осуде ранције, не би било оваквог зла. Ови злочинци не смеју се казнити само по закону о министарској одговорности него као прости злочинци, и ја тражим да Народно Представништво оласи за важећу оптужбу против кабинета г. Авакумовићевог, кад већ раније нисмо то учинили за оне. То је што сам имао да кажем.

Михаило Веселиновић — Молим вас, господо, и браћо. Узео сам реч као подписник на оптужби, да и ја неколико речи проговорим у прилог те оптужбе. Потписао сам оптужбу не из освете, као што оптужени министри кажу, него, господо, по дужности мојој као посланик, као веран својој заклетви, којом сам се народу заклео, јер би иначе био издајник и кривоклетник. Као што су казала господа оптужени министри да се то чини из освете са наше стране, то није истина, и ја то одбијам од себе, господо, освета се на овај начин и у овом светом дому не врши. Да смо ми хтели да вршимо освету, ми би могли да је извршимо одмах после првог априла по целој земљи; али нисмо на то ни помислили, а још мање хтели да то чинимо. Поред тога још нам је наш првак Пашић преко свију првака у целој земљи јавно дечешама да препоручимо и настанемо код Народа да угаложимо свој гнев и да не даје задовољење сам себи, и казао је, да ћемо све кривце дати пред суд на одговор (одобравање). Кад кажем потписао сам се на оптужби као посланик по својој дужности, а не из освете, морам дубоко да узданем, да жалим јако, што нисам мој први потпис ставио на оптужбу противу краљевских намесника. Тек онда, кад бих тај мој потпис видео први на оптужби краљевских Намесника, као првих великаша, и старих власника либералних, који су у овој земљи све жртвовали својим личним ђефовима и прохтевима, и који су узрок свију зала и несрећа почињених до данас у овој земљи, онда бих се тек сматрао за срећног и био бих спокојан кад бих то видео, и тек бих се онда одужио мојој савести, мојој посланичкој дужности и мојим бирачима, који су ме почаствовали својим поверењем. Жалим и жалићу до последњег мога часа, док год не одем на онај свет. Али, опет зато што нам не да Устав то право, што су се случајно они заклонили за Устав и његове одредбе, нисам могао и хтео да останем равнодушан, и постанем кривоклетник и да не потпишем оптужбу против либералне владе, против кабинета Авакумовићевог. Веома ми је мило данас, кад после оне моје прве речи о томе, које сам говорио приликом дебате о ад-

реси, неколико њих од мојих другова прихваћају моју реч. Благодарим им за то! Али ми је жао и не могу то да заборавим, што ме оном приликом нису потпомогли те да се мало о томе разговори, како би наша реч била записана у адреси, и то у оној адреси, која ће да врти историју српског народа, кад смо подигли свој глас против тирана, и кад је таква адреса била написана као одговор на Краљеву беседу, која би остала у архиви српског народа. Опет вам кажем да много жалим и жалићу увек што нисам могао да потпишем прво оптужбу против краљевских Намесника.

Овом приликом не могу, а да не заблагодарим и г. Гарашанину, што се у томе сложио са мном, јер сваки човек са оваког положаја треба да буде правичан. За све оно што заслужује благодарност, треба му благодарити, а за оно што заслужује презирање треба га презирати увек. Кажем, благодарим и веома ми је мило, што се он сложио са мојим предлогом, али и ја се не могу да сложим пак са овим његовим другим делом, што каже, да кад неће бити и једни и други кажњени, онда не треба ни ови да буду кажњени. И да одговарају као трећи, који су оптужени, већ рече „Господо, да превучемо завесу преко свега до данас што је било и дамо заборава, па да пружимо братски један другом руку и ако хоћете слешки да радимо и да се договоримо, онда добро, а не овако, јер имамо ми за остварење националних задатака да радимо па нам треба јединство и „слога“. Дакле, шта хоће он с тим да каже? Хтео је да каже са тим другим делом да бацимо завесу преко свега онога, што је било, т. ј. да бацимо оптужбу и да се рукујемо па да радимо на нашем националном задатку. То је врло лепо казано; али, господо и браћо, да ли је довољно да нас 50—60 да се рукујемо и да остваримо тај наш задатак и наше националне идеје? Не, господо. Не иде то тако. За свако остварење треба и народно суделовање, треба га за то припремити делима, а не простим речима треба за то да га припремимо и то искрено. Треба да га задужимо, да га доведемо до уверења, да кад кудне тај час, кад га позовемо да све жртвује, па и свој живот, док то не извршимо. Дакле, господо и браћо, дужност нам налаже, а и по тој истој дужности, ја сам потписао, и ако хоћемо да, ако нам кад год кудне тај час да се народ одазове томе, баш ради тога треба да оптужимо кривца, и као што смо их оптужили, треба да их дамо и суду, да им суди по правди, и да народ дође до уверења, да је правда подједнака за свакога, како за сиромаха, тако и за богаташа, како за малог, тако и за великаша. Нећу даље да се упштам у увод у овај предмет, довољно су друга господа и другови моји изнели као прилог за оптужбу. Ја ћу да се уздржим од тога. Сад ћу, господо, да пређем на г. Авакумовића, који је имао част да први пред Народним Представништвом узме реч у одбрану противу оптужбе наше. Не бих ни по томе говорио за то, што су многа господа од мојих другова — предговорника са више сиреме правне, побијали његову одбрану у појединостама; али што ми је дало повода то је, што је г. Авакумовић у своме уводу казао ово:

Пре свега, његовим одговором изгледа ми и може се закључити као да је признао своју кривицу, али између осталог казао је: жао ми је, што видим међу потписницима на оптужби против мене и мојих другова неке, којима сам ја, са положаја на коме сам се некада налазио, и нево добро учинио.

Господо и браћо, то се односило на мене у колико сам могао да опазим; и ја сматрам за дужност да у овоме поштованом дому кажем неколико речи ради објашњења о тој доброту, коју је г. Авакумовић спомену, а ви цените сами у колико је имало места овој напомени његовој. (Молим вас дозволите ми да се мало вратим натраг, како би дошао до речи г. Авакумовићевих) — Несрећне 1883 год. по све нас, а нарочито по источне крајеве и ја сам пребачен у Бугарску случајно по срећи или како било, тек ја сам пробавио у странству до 1887 год. и када је дошла фузиона влада у Србији, ја немогући више да издржим на страни као емигрант, јер сам пао у очајање и остао без игде и чега а све чекајући узалуд да нам фузиона влада издејствује помиловање ја сам по-

слао молбу Његовом Величанству бивш. Краљу Милану. И збиља на неколико дана после овога, а у очи доласка радикалне владе ја сам био већ помилован. И кад сам дошао у Београд затекао сам радикал. владу. Под фузионашњом владом, кад сам помилован, био је министар правде г. Авакумовић, и зато, он ми је у неколико прилика говорио да је он највише радно на томе, да се ја помилујем. Свакако на тај начин, он је мислио да ћу ја ради тога прећи у либерале, али се у томе преварио, јер ја од њега нисам очекивао никакво помиловање, него сам очекивао помиловање од бив. Краља Мичана, 1883 год. нису нас, господе, протерали напредњаци, него су то учинили либерали, они су замутили воду, па су хтели у мутној води рибу да лове. За то кажем да не би нигда од њих тражио да ме они помилују, који су ме нагнали да побегнем у Бугарску.

Господин Авакумовић, као што рекох, наглашавао ми је да је највише радио на помиловању да се вратим. Ја сам му изјавио моју благодарност, а данас велим, ако је истина радио, што је и могуће да је учинио као министар правде зашто је био надлежан. Ја му за то благодарим, али у исти мах изјављујем, да овде и у оваким приликама као посланик у име својих бирача не могу из никаквих обзира ма коме праштати за то, што би био кривоклетник, непоштен и неискрен представник народа, а то не смем и не могу да учиним.

Дакле, то је, што сам имао да кажем и објасним г. Авакумовићеву замерку, којој никако није имало места.

У осталом, односно појединости оптужбе и појединих тачака њених ја већу да се упуштам, јер су то моји другови довољно објаснили, него ћу да пређем на одбрану Г. Рибараца. По моме мишљењу, а без сумње тако је, главни узрок или главна циљ зашто су ова безакоња чињена, то је циљ победе на изборима 25 фебруара. И по моме схватању, кад би они победили на изборима, они би онда са њиховом аминашњом Скупштином, као што је увек била, прекројили законе, унели би у закон оно што је за њих корисно, а избрисали оно, што је за њих штетно, и они би онда могли да владају како им је кад воља, са пристанком краљевских намесника до пунолетства Краља Александра, а може бити да би га окупирали тако, да ни после пунољества неби могао из њихових канца да се отргне.

Дакле главна је циљ била та, а можда нико од њих, а најмање г. Алковић и онај мали чичица Ђорђевић, (Смех) не би одговарали, али потреба је била да се изборни закон и грађанска права изиграју, да се дође до већине и за то, потреба је била да и они загазе мало у гађење Устава, те даду времена Г. Рибарцу, како би могао измајсторисати и силом створити либер. већину, и за то је највише газно Устав и законе Стојан Рибарац, али на њихову жалост преко свега тога није могао ништа да успе.

Г. Рибарац пре него што је приступио одговору своме у првом реду показао је, колико је кавалер и достојан да се назове државником; кад је тражио продужење рока за одговор, наводећи да се није могао спремити за то, јер му није оптужба благовремено саопштена. На првом месту он је хтео тиме и у овој п. илици као увек, и као што је на прошлој Скупштини да изиграва Народно Представништво и да га обмане, јер ви сте сви видели, и чули из његовог дводневног одговора да се он већ био спремио, кад је грдно рлу акта написао и донео. Из тога се баш види да се он за оптужбу спремао и никад не би могао боље да се спреми, али је хтео ваљда да се користи нашом великодушношћу и толеранцијом не били нас обмануо и изиграо. За то он није имао ни најмање права да каже и да нам пребапује, што му нисмо продужење одобрили да смо му тиме неправду учинили. И по томе видели се да је он врло неозбиљан, несавесан и неспособан за државника, већ да је управо подобан оним паланачким пискарачима, буцаклијама, који кад му се за нешто плати или марке даду, он пориче и вели, ниси ми дао ништа и т. д.

Г. Рибарац је још у уводу свога одговора казао: „Ја сам, као кавалер дошао овде, да одговарам, пошто сам случајно, с приватне стране чуо да сам оптужен. А да сам, вели-

био кукавица, ја не би долазио из оне државе у којој би био потпуно заштићен. Овако сам дошао и смело ћу сачевати осуду, ма да у напред кажем да ће она бити несправедна, ако је буде.

Истина, господе, да је он дошао овде да одговара и одговарао је, али како се мени чини, није одговарао онако, како је требао да одговара а како он рече као кавалер, већ управ он је одговарао у противном смислу његовог кавалерства. Јер где год се фактима доказује одговорност његова, он баца љагу и кривицу на оне беднике, који су за време либералне владе његове заповести извршили. То је стидно, господе, то је кукавички а никако кавалерски!!

Кад би он био кавалер у правом смислу праведан и поштен, он не би сваљивао кривицу на оне сиротане, који су остали данас без леба, а које су још дотле довели њихове предпостављене старешине а све по његовим наредбама, они који су били тако малоумни те су га слушали. И у место да каже: „ја сам тај, у чије је то име рађено и ја за то одговарам“; а он напротив као бајаги некакав кавалер баца љагу на другога и овде, где треба најјаче да се брани, он нам само овако одговара: „ја за то не знам, то је без мога знања рађено.“ Но можда и има право сад тако да говори, кад се могло наћи таквих чиновника, да су по усменим његовим наредбама радили, што је он хтео. И што је најчудније г. Рибарац сам себе упоређује са неким Лафајетом. Ја, господе, нисам човек од тако велике спреме, али читао сам и ја историју француске револуције још у младим годинама. И ја се сећам, шта је Лафајет радио. Г. Рибарац нам прича како је у време франц. револуције Лафајет изашао са војском и кад је маса народа бацала се блатом на војнике и њега, он је тек онда наредио да се пуца. Јест истина, господе, да је то било, али треба имати на уму, да је ту Лафајет сам лично био са војском и да је он сам лично радио. Г. Рибарац нам се представља као да је он сам Лафајет у Србији. Међу тим кад му пише калетан из Темнића да мора да побегне, да се уклони, он му одговара: „ако побегнеш отуда, од мене нећеш.“ Није био дакле г. Рибарац Лафајет, но је он увек, где је требало повући велику одговорност, он је слао Лафајетиће у место себе, на које сада баца одговорност и вели они су без његовог знања то радили. Дакле што је упоређивао г. Рибарац себе са Лафајетом није имало смисла, велика је разлика као Бог и шепирџија.

Одбрана г. Рибараца у уводу његова говора тако је проста, може се слободно рећи глупа и ништавна, да јој просто не вреди поклонити никакву пажњу. Он се размеће некаквим фразама и покретима тела као да је какав комичар, као да је дошао у циркус, да даје представе, а то не доликује једноме Лафајету, с којим он хоће да се упоређује. (Смех).

Сад ћу да пређем на неке тачке у појединостима. Ја сам прибавио малчице факата, молим вас да ме саслушате, ја ћу их прочитати, да се уверите како је Рибарац спремао земљиште за изборе, јер ту му је сва радња била и усредсређена, рачунао је кад влада добије већину, да онда могу владати како хоће и колико хоће.

Прво ћу у кратко да проговорим о оној тачки одговора г. Рибараца, која се односи на избор часништва општине београдске. Г. Рибарац се брани на вели, ја сам имао право по чл. 12 закона општинског да пропишем правила онако како сам ја хтео, јер вели, тако је исто мој претходник прописао правила како је хтео. Али неће бити да је тако, биће да има мало разлике. Његов претходник прописао је правила, али се она нису косила са члановима другим у закону о општинама, а господин Рибарац је на основу чл. 12 прописао правила којима је избрисао све друге чланове у новом закону о општинама и повратио је тим правилима стари закон о општинама, по коме су бирачки одбори састављени из групе бирача, кога они хоће, што по новом закону о општинама то никако није могло да буде. Г. Рибарац се приљештио за тај члан 12, да он даје министру право, да он на основу њега пропише правила. Јест истина, даје право, али г. Рибарац као министар тим правилима не сме да брише оно, што се 13, 14 и 15 и другим члановима закона о општинама наређује, него та

правила морају бити сагласна са свима члановима закона о општинама. И зато одбрана г. Рибарца на ову тачку оптужбе врло је проста и не може издржати критику.

У изборној радњи поред толиких злоупотреба, поред толиких несрећа, што починише у овој земљи само у цели да либерали добију већину и да са том већином могу владати како хоће, није изостала ни радња фалзификовања бирачких записника.

Г. Миленко Веснић је у своме говору напоменуо, како су из министарства унутрашњих дела и канцеларија средњих шаљати шаблони у окр. тимочки, према којима ће се водити бирачки записници у оним општинама, где буду председници бирачких одбора отерани и место њих буду ту дужност вршили регенти, а који гласи овако: Ја сам се дакле, као човек потрудио, да у архиви скупштинској нађем записнике о избор. изврш. 25/III и збоља сам нашао и сравнењем уверио се, да су по овоме исто шаблону записници бирачких одбора рађени. То значи, да су ти записници прошли кроз средње канцеларије или да су по томе шаблону у самим општинама рађени и спровођени главном бирачком одбору.

„Записник

Првог састанка бирачког одбора за општину:

(бењолинску или која буде) у топличком изборном округу, који је држан 24 фебруара 1893 године у: (Бењолину или месту, гди је општинска судница) у згради општинског суда или у згради основне школе у Бакуду, (или гди буде) која је одређена за гласање, ради избора народних посланика за скупштинску периоду 1893, 1894 и 1895 године.

Данас у 3 часа по подне, састали су се чланови бирачког одбора, и то: Тимотије Словић председник суда општине бењолинске, као заступник одређеног председника по последњој алинеји члана 59 изборног закона, пошто овај није дошао (име и презиме одборника) одборник општине бењолинске Јевта Мијајловић тежак из Плочника (име претставника наше листе) представник кандидационе листе Стојана-Тана Ранчића и Светозара Атанацковића. Овако исто и за председнике остале две листе, то јест: име и презиме и одакле је који представник и имена и презимена кандидата, општег и квалификованог кандидата, ако ови не дођу овако записати:

А Цветко Вукашиновић из Бењолина, представник и Арса Ристић из Концеља, његов замењеник, за листу Милана Николића и Милана Обрадовића, нису дошли.

Овако исто и за трећу листу.

Кад се овако запишу њихова имена, онда овако продужити: „па су према наређењу члана 61 закона о избору народних посланика приступили раду овим редом:

І Примили су изборни материјал од суда општине бењолинске (или које буде), и то:

а) три кандидатске листе: једну коју носе Стојан-Тане Ранчић и Светозар Атанацковић; другу коју носе: Милан Николић и Љуба Обрадовић и трећу, коју носе: Никола Пашић и Мита Илићковић. Све три ове листе потврђене су печатом и потписом топличког првостепеног суда;

б) три кутије за гласање са девет разних катанаца, за сваку кутију по три разна катанца;

в) азбучни списак бирача, у коме има 540 имена записаних (колико буде у тој општини). Овај списак утврђен је овако, како прописује чл. 21 изборног закона.

У овом азбучном списку, а према наређењу чл. 38 изборног закона, записано је, да је издато 520 (пет стотина и двадесет) бирачких карата;

г) артију — књигу — за уписивање гласача;

д) артију — књигу за вођење записника одборских;

ђ) једно (или колико буде) сандучета са куглицама. Сандуче и кључеви запечаћени су по изборном закону и по прописима, који о томе стоје;

е) и све остало, што је потребно бирачком одбору.

Ц За овим су чланови бирачког одбора прегледали све кутије, и дошто су се уверили да су оне све празне и у реду

— исправне, поступили су онако, како наређује чл. 61 и 62 изборног закона односно утврђивања и затварања кутија и суднице, постављања страже и све остало, што захтевају ова два члана.

А према чл. 62 записује се и ово:

на кутији бр... (који буде) прилепљена је кандидатска листа Милана Николића и Љубе Обрадовића;
на кутији бр... (који буде) прилепљена је кандидатска листа Николе Пашића и Дим. Илићковића.

III Бирачки одбор узео је (име и презиме) из (одакле је записати) за писара, који ће водити записник и уписивати гласаче, а узео је и ова лица (име и презиме 4 или 5 лица), као помагаче ради одржавања реда на избору сутра и ради чувања дворане ноћу где има да се гласа.

Свима овим лицима саопштен је овај избор и она су се примила.

Где има безправних представника овако написати:

Кад је све предње урађено, онда је на овоме састанку и ово расправљено:

По чл. 43 закона о избору народних посланика представник листе на гласачком месту може бити само онај, који је уведен у бирачке спискове и има право гласа. Н. Н. из Н. (име и презиме и место одакле је), који је одређен као представник листе Николе Пашића и Мите Илићковића (или које друге листе), није платио порез за II полгође 1892 године, и према члану 34 изборног закона нема право гласа, а кад ово нема, не може бити ни представник листе, са тога одбор одлучује: да се (Н. Н.) не може примити као представник предње листе. Ово му је одма и саопштено.

Пошто је све ово овако урађено и спремно, и пошто ни један члан одбора нема ништа да примети на садржину овог састанка, потписани га оверавају и печатом утврђују.“

Печат општински.

Председник бирач. одбора.

Чланови бирачког одбора.“

„Записник другог састанка.

„Данас 25 фебруара 1893 године, у седам часова пре подне састали су се потписати чланови бирачког одбора у згради за бирање посланика, а пред вратима гласачке собе, која је нађена закључана као и печат на вратима неповређен, и пошто је председник отворно врата, сви су чланови одбора ушли у исту собу и по свршеном прегледу дворане, кутије и сандучета са куглицама, нађено је: да је све у ономе реду и стању у коме је јуче примљено и остављено.

„Нашав све исправно, отворена су уста од кутија и отпочето гласање.

„Све ово утврђујемо нашим потписима и печатом.

печат.

Председник бирачког одбора,

Н. Н. (име и презиме).

Чланови бирачког одбора,

(име и презиме).

Записник трећег састанка.

Данас 25 фебруара 1893 године, тачно у шест часова по подне, затворена су врата на дворишту (суднице или школе), где се врши гласање и нико више није пуштен, а сви дошавши гласачи примљени су, и ови су гласали. Закључен је сав рад у седам сати по подне. За време гласања није било никаквог нереда.

Записник овај утврђујемо нашим потписима и печатом.

Печат.

Председник бирач. одборр,

(име и презиме).

Чланови бирачког одбора

Н. Н. (име и презиме).“

Не само да су записници у једној форми или садржини, према шаблону, него чак од речи до речи, па и у таблицама

поједнаки, јер сваки записник има по 4 табака. Било би дуго да вам их сва четири читам, већ ево само из ове општине, који гласи:

Записник

Првог састанка бирачког одбора за општину грабовничку, у тимчком изборном округу, који је држан 24 фебруара 1893 године у Грабовници у згради општинског суда, која је за гласање ради избора народних посланика за скупштинску периоду 1893, 1894 и 1895 годину одређена.

Данас у три часа по подне састали су се чланови бирачког одбора и то: Тијодор Миловановић председник општине грабовничке као заступник одређеног председник, по последњој аленеји члана 59 изборног закона, пошто овај није дошао, Агатон Милошевић из Космаче — одборник општине грабовничке, Радисав Радоњић из Точана, представник листе Стојана — Тане Ранчића и Светозара Атанасковића, Гаше Костић из Грабовнице, — заступник преставника листе Николе Пашића и Мите Илићановића, пошто представник није дошао, Младен Стојановић из Кримара, преставник листе Милана Николића и Љубе Обрадовића.

Па су према наређењу чл. 61 закона о избору народних посланика приступили раду овим редом:

1) Примили су изборни материјал од суда општине грабовничке и то:

а) три кандидатске листе, једну коју носи Стојан-Тане Ранчић и Светозар Атанасковић, другу коју носи Милан Николић и Љуба Обрадовић, и трећу, коју носи Никола Пашић и Мита Илићановић, све три ове листе потврђене су печатом и потписом топлничког првостепеног суда.

б) три кутије за гласање са девет разних катанаца, за сваку кутију по три разна катанца,

в) азбучни списак бирача, у коме има 306 имена записаних, овај записник утврђен је онако, како прописује члан 22 изборног закона.

У овом азбучном списку, а према наређењу члана 38 изборног закона, записано је да је издато (206) две стотине шест бирачких карата.

г) Артију за вођење записника одборских.

д) Артију за уписивање гласача.

ђ) Једно сандуче са куглицама, сандуче и кључеви запечаћени су по изборном закону и по расписима, који о томе постоје.

е) И све остало, што је потребно бирачком одбору.

2) За овим су чланови бирачког одбора прегледали све кутије, и пошто су се уверили, да су све празне и у реду исправне, поступили су онако, како наређује члан 61 и 62 изборног закона односно утврђивања и затварања кутија и суднице и постављања сираже и све остало, што захтевају ова два члана.

На кутији број 1731 прилепљена је кандидатска листа Стојана-Тане Ранчића и Светозара Атанасковића;

На кутији број 175 прилепљена је кандидатска листа Милана Николића и Љубе Обрадовића.

На кутији број 589 прилепљена је кандидатска листа Николе Пашића и Мите Илићановића.

3) Бирачки одбор узео је г. Вучића Марковића писара општине Грабовничке за писара, који ће водити записник, а за држање реда узео је потребан број служитеља.

Свима овим лицима ово је саопштено.

Пошто је све овако уређено и спремљено, и пошто ни један члан одбора нема ништа да примети на садржину овога записника, потписати га оверавају и печатом утврђују.

Деловођа,

Вучић Марковић

(М. П.) Председник бирачког одбора
Тијодор Миловановић

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радоњић, Гаша Костић, Младен Стојановић, поп В. Марковић.

Записник другог састанка.

Данас 25 фебруара 1893 год. у седам часова пре подне састали су се потписани чланови бирачког одбора у згради за бирање посланика а пред вратима гласачке собе, која је нађена закључана, као и на вратима не повређен печат, и пошто је председник отворио врата, сви су чланови одбора ушли у исту собу и по свршеном прегласду дворане, кутија и сандучића са куглицама нађено је, да је све у ономе реду и стању, у коме је јуче примљено и остављено.

Нашао све исправно, отворена су уста од кутија и отпочето гласање.

Све ово утврђујемо нашим потписима и печатом.

Председник бирачког одбора

Деловођа,
В. Марковић (М. П.)

Тијодор Миловановић

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радоњић, Гаша Костић, Младен Стојановић, поп В. Марковић.

Записник трећег састанка.

Данас 25 фебруара 1893 године, тачно у шест часова по подне затворена су врата на дворашту суднице ове општине, где се врши гласање, и нико више није пуштен, а сви дошавши гласачи примљени су и ови су гласали, закључен је сав рад у шест и по сати по подне, за време гласања није било никаквог нереда.

Записник овај утврђујемо нашим потписима и печатом.

Деловођа,
В. Марковић. (М. П.) Председник бирачког одбора,
Тијодор Миловановић.

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радоњић, Гаша Костић, Младен Стојановић, потписао В. Марковић.

Записник четвртог састанка.

Данас 25 фебруара 1893 године, кад је свршено и закључено гласање према члану 74 и 75 изборног закона као што гласи трећи записник овога одбора продужен је овај рад.

I Закључени су и запечаћени сандучићи, из којих је председник вадио куглице и давао бирачима, кључ је остао код председника чл. 76 изборног закона.

II По гласачком списку и по пребројаним бирачким картама гласало је свега 204 две стотине четири гласача. Ово је записано на дну азбучног списка.

Сви су чланови ово потписали, ни један од чланова нема да одваја мњење или ма шта да примећује, рад је закључен у 6¹/₂ шест и по сахати по подне.

Кад је ово свршено по члану 76, 77 и 78 изборног закона, приступљено је отварању кутија и бројању куглица по списку члана 79 изборног закона, рад је отпочет овако:

Прво је отворена кутија бр. 1731, која је примала гласове за листу Стојана—Тане Ранчића и Светозара Атанасковића, и по што су куглице три пут пребројане и све учињено онако, како наређује чл. 79. закона о избору народних посланика, нађено је у истој кутији 200 две стотине куглица, свака је стотина за себе пребројана.

Деловођа,
В. Марковић.

(М. П.) Председник бирачког одбора,
Тијодор Миловановић.

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радоњић, Гаша Костић, Младен Стојановић, потписао В. Марковић.

За овим, када је овако свршено са првом кутијом, онда је отворена друга кутија под бр. 175, која је примала глас

сове за листу Милана Николића и Љубе Обрадовића и у истој је нађено две куглице, исте су пребројане као и прве.

Деловођа,
В. Марковић. (М. П.) Председник бирачког одбора.
Тијодор Миловановић.

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радовић, Гаша Костић, Младен Стојановић, потписао В. Марковић.

И на послетку, кад је свршено са првом и другом кутијом, онда је отворена и трећа кутија под бр. 588, која је примала гласове за листу Николе Пашића и Мите Илијановића и у истој кутији, када су куглице пребројане, нађене су две куглице.

Деловођа,
В. Марковић.

(М. П.) Председник бирачког одбора,
Тијодор Миловановић.

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радовић, Гаша Костић, Младен Стојановић, потписао В. Марковић.

По бирачким картама гласало је 204 (две стотине четири гласача) свега.

Оволико исто гласало је и по списку вођеном од стране овог одбора, а и по пребројаним куглицама оволико је исто гласало и нема никакве разлике.

Бирачки одбор, пошто је свршио сав посао, као што је изложено у овоме и предјим записницима, овим записником закључује свој данашњи рад и утврђује га својим потписима и печатом.

Деловођа,
В. Марковић.

(М. П.) Председник бирачког одбора,
Тијодор Миловановић.

Чланови бирачког одбора:

Агатон Милошевић, Радисав Радовић, Гаша Костић, Младен Стојановић, потписао В. Марковић.

Дакле као што видите да је потпуно сагласан са шаблоном, а имајте потпуно уверења да су сви овакви, као што је овај, а господи из опозиције ево, па нека се увере (даје их Андри Ђовђевићу). Ради бољег доказа, и да би се уверили, из каквог су рачуна радили тако, ја ћу вам навести то, што у свакој од тих општина на крају сваког записника од четвртог састанка стоји овако: »прво је отворена либерална кутија, за тим напредњачка и на послетку радикална. И тако н. пр. 1 у општини грабовничкој, нађено је у кутији либералној 200 куглица, у напредњач. 2 и у радикалној 2.

2 У општини жучковској либералних 154, напредњачких 3-и радикалних 15; у општини рачанској, либералних 144, напредњачких 2, и радикалних 2, и

3 У општини луковској либералних 99, напред. 4-и радикални 40. Из ове 4 општине само сам за пример и увиђење изнео, јер излишно би било да вам донесем цео штос акта, да видите да на свима оним местима, где су регенти вршили дужност председника бирачког одбора, да су тамо од речи до речи записници вођени све по истом шаблону. Али нека истражни одбор доцније извиђа, па ће се уверити још боље. А ја сам изнео само из два округа, топлчког и црноречког из по неколико општина из црноречког округа, а из 9 општина износим тако исто записнике написане по једној истој форми од речи до речи, дакле молим чујте:

Записник.

Бирачког одбора за избор народних посланика у округу црноречком, који се има извршити на дан 25 фебруара 1893 године.

Рађено 24 фебруара 1893 год.
у општини велико-изворској.

I Састањак

Данас у 3 часа састали су се потписани чланови бирачког одбора, у судници општинској, као месту одређеном за гласање при избору. Зграда ова одговара прописима закона о изборима народних посланика.

Од чланова бирачког одбора нису дошли:

1 Председник бирачког одбора г. Лаза Ивковић, који је државним одбором одређен и за то је, према последњем одељку чл. 59 закона о изборима народ. посланика, узет за његовог замењеника председник општинског суда.

2 Нису дошли, ни представник ни замењеник кандидатске листе, којој је носилац Др. Лаза Илић из Зајечара.

А такође нису дошли ни представник ни замењеник кандидатске листе, којој је носилац Ђурђе Хорватовић пуковник у пензији из Београда.

Затим се бирачки одбор конституисао овако:

1 Председник је, председник суда г. Баља Стојановић
Чланови су:

1 Одборник Жика Пујовић, кога је општински одбор, према чл. 58 изборног закона изабрао.

2 Представник кандидатске листе Илије Стојановића трг. из Бољевца, Сава А. Генчић.

За деловођу узет је писар општинског суда Милисав Б. Пешић, писар општ. в. изворске.

За тим је бирачки одбор примио на реверс од општин. суда: 3 кутије гласачке, 1 сандучић с куглицама, азбучни списак, књигу за уписивање гласова, књигу за вођење записника, кандидатске листе, општински печат и остали потребан материјал. —

Кутије су прегледане и нађене су у реду, те су утврђене за засебан сто, а према столу одређеном за бирачки одбор. За тим су кутије са сва три кључа закључане, запечаћене тако да су уста кутије потпуно затворене. Један је кључ од сваке кутије узео председник бирачког одбора, други општински одборник а трећи кључ од кутије на којој је листа Илије Стојановића узео је представник Сава А. Генчић. А од кутије, на којој је листа Др. Лазе Илића, пошто није дошао ни представник ни заменик, узео је председник одбора. Од кутије пак, на којој је носилац листе Ђура Хорватовић, пошто није дошао ни представник ни заменик, такође је узео председник бирачког одбора. После тога на свакој кутији прилепљена је кандидатска листа и то:

1 На белој кутији, бела листа — носилац Илија Стојановић, трг. из Бољевца.

2 На плавој кутији, зелена листа — носилац Др. Лаза Илић из Зајечара.

3 На црвеној кутији, црвена листа — носилац Ђуро Хорватовић из Београда.

Од ових кутија, бела носи број 305, плава кутија број 1179, црвена кутија број 1590. Све су кутије у исправном стању и празне.

За овим се бирачки одбор, из азбучног бирачког списка уверио, да је добило бирачких карата 820 бирача.

За тим се одбор уверио, да су прозори собе добро затворени, те је потписан овај записник, а одбор ће закључати врата на гласачкој соби и ударити печат на врата, кључ ће узети председник бирачког одбора, а одређена стража чуваће непрекидно зграду у којој ће бити гласање.

Потпредседник бирачког одбора,
Баља Стојановић

Деловођа,
Мил. Б. Пешић

Чланови:

Жика Пујовић и М. А. П. Сава А. Генчић

II Састањак

Данас, 25 фебруара 1883 год. у 7 сати из јутра састао се бирачки одбор пред вратима гласачке собе. Дошли су они исти чланови бирачког одбора, који су били и на првом састанку, а нису дошли они исти, који нису дошли ни на првом састанку.

Одбор је отпечатно, не повређени печат и откључао врата и ушао у гласачку собу. Затим се уверио, да су кутије и сандучић са куглицама, као и све остало све у реду, те су отворена уста гласачких кутија и то све записао у овај записник а за тим је приступљено примању гласова.

Председник бирачког одбора,
Баља Стојановић

Деловођа,
Мил. Б. Пешић

Чланови:

Живко Пујовић под. М. Б. П. Сава А. Генчић.

Приликом гласања одбор се придржавао прописа члана 68, 69 и 70 закона изборног. Гласање је почето у 7½ часова из јутра пошто је довршен и потписан горњи део записника II састанка.

Гласање је трајало непрекидно, цео дан, у присуству целог одбора а ред није ремећен. У 6 сати у вече дворите је затворено и нико више није пуштен, а пошто су попримани гласови од оних бирача, који су се затекли у двористу, завршено је примање гласова. Затим је одмах запечаћен сандучић са куглицама и кључ је метнуо председник у џеп. Затим су пребројани гласови по гласачком списку и по бирачким картама и нађено је, да је и на гласачком списку и по бирачким картама гласало 774 гласача. Овај је број у дну списка словима записан и потписан од бирачког одбора. Гласање је завључено у 7 сати. Као меродаван важио је сат, који је метнут на бирачки сто. После тога, приступљено је отварању кутија и пребројавању куглица.

Прво је отворена бела кутија и изручене су из ње куглице у чанак, те је прво председник бирачког одбора, пред свима члановима одбора, пребројао све куглице, а сваку стотину предавао је члану одбора општинског на пребројавање, а овај је опет дао представнику листе кандидатске, те је три пут бројано и нађено је у овој белој кутији, која носи бр. 305 да има седам стотина седамдесет (770) куглица — гласова.

Председник
бирачког одбора,
Баља Стојановић.

Деловођа,
Мил. Б. Пешић.

Чланови:

Жика Пујовић, потп. М. Б. Пешић, Сава А. Генчић с. р.

Затим је отворена плава кутија, која носи број 1179 и то на исти онака начин као и пре, и пошто су три пут избројане куглице нађено је у њој три куглице.

Председник,
Баља Стојановић

Деловођа,
Мил. Б. Пешић

Чланови:

Сава А. Генчић с. р.

Затим је отворена црвена кутија, која носи број 1590, и пошто су куглице на исти начин избројане, нађено је да у овој кутији има свега једна куглица.

И број куглица потпуно се слаже са бројем гласача у гласачком списку.

За овим је спрењено, да се овај записник, гласачки списак и азбучни бирачки списак метну у завој, да се соба уредно закључа и постави стража ради чувања зграде — чл. 79 изборног закона. Овај је записник закључен и потписан. Записник овај има прошвених три табака.

Председник
бирачког одбора,
Баља Стојановић с. р.

Деловођа, писар,
Мил. Б. Пешић

(М. П.)

Чланови:

Жика Пујовић, потп. Мил. Б. Пешић, Сава А. Генчић с. р.

А овако су сви подједнаки, и знам и уверен сам да су скоро сви записници окр. црногорског прошли кроз среске ванцеларије и из којих записника види се чак и то, да су по свима општинама либералне кутије биле беле, напредњачке црвене, а радикалне плаве. Тако исто дакле, и у овим записницима а у општини в. изворској у кутији белој — либералној нађено је 770 куглица, у црв. — напред. 1 и у плавој радикалној 3. У општини грљанској у белој либералној — 249, у црвеној напред. 1 и у плавој рад. 4; у општини вратарничкој у белој либералној 94, у црвеној — напредњачкој 1, и у плавој — радикалној 3. У општини звезданској: у белој — либералној 36, у црвеној — напредњачкој 0 и у плавој — радикалној 2. У општини трновачкој: у белој — либералној 122, у црвеној напредњачкој 15 и у плавој — радикалној 5. У општини кривељској поред осталог у записнику стоји и ово:

Записник

Бирачког одбора за избор народних посланика у окр црногорском, који се има извршити на дан 25 фебруара 1893 године.

Рађено 24 фебруара 1893 год.
у општини кривељској.

I Састанак.

Данас после подне у 3 часа састали су се чланови бирачког одбора у судници општинској као месту одређеном за гласање при избору.

Зграда ова одговара прописима закона о изборима народних посланика.

Од чланова бирачког одбора нису дошли:

1 Председник бирачког одбора г. Милош Карић, свештеник орд., који је државним одбором одређен и за то је према последњем одељку чл. 59 зак. о изборима, узет за његовог заменика председник суда општине кривељске г. Марин С. Николић.

Дакле, каже се да није дошао, а тај исти председник, који је из места а са уверењем од Државног Савета, дошао је 24 фебруара у 2 сах. и 50 мин. по подне са преставником радикал, и напредњ. пред зграду општин. која је била одређена за избор, но они нису пустили да врше своју дужност о чему ево и њихов записник:

Данас 24 фебруара 1893 год. у 2 сахата и 50 минути после подне састали су се у Кривељу пред зградом општинског суда, јер је иста била затворена — коју је општински суд према чл. 56 закона о изборима народних посланика, одредно за гласање, на сутрашњим изборима народних посланика за Народну Скупштину:

Милош Карић, председник бирачког одбора за општину кривељску;

Паун Ђорђевић, преставник кандидатске листе д р Лазе Илића из Зајчара и

Петко Каљевић, преставник кандидатске листе ђенерала Ђуре Хрватовића из Београда.

Како је зграда, која је за гласање одређена била затворена, то је председник бирачког одбора Милош Карић, преко општинског служитеља Николе Пређића из Кривеља, позвао председника општ. суда Марина С. Николића. Није прошло ни пуних 10 минута, дошао је председник општинског суда са Наумом Ђорђевићем, преставником кандидатске листе Илије Стојановића из Бољевца и са још три жандарма, који су наоружани били пушкама „Верданкама“ и револверима и како је стигао на биралните наредио је жандармима те су околили председника бирачког одбора Милоша Карића, и чланове: Пауна Ђорђевића, Петка Калчевића, рекав „власт је мени наредила да вас троје одмах још овог часа стражарно пошлем у Зајчар ср. власти“.

Узалуд га је председник бирачког одбора Милош Карић, опомињао на Устав Краљевине Србије и закон о изборима народних посланика; Марин је остао при своме.

Преставник кандидатске листе д-р Лазе Илића пошао је својој кући, која је од општинске суднице удаљена од прилике на 100 метара, да остави новац, који је код себе имао и кључ од сандука, у ком су општински рачуни. Од биралшта кад је одмакао на 10 метара, Марин Николић, као председник општ. командује жандарму Јовану те овај испали један метак из револвера на Пауна Ђорђевића.

Са овим је састанаком закључен и председник бирачког одбора Милош Карић, чланови: Паун Ђорђевић и Петко Каљевић, лишени су слободе, ма да нису саслушани.

24 фебруара 1893 год.
у Кривељу.

Председник бир. одбора,
Милош Карић свешт.

Чланови:

Паун Ђорђевић, Петко Каљевић.

Поред тога ево и жалбе упућене на главни Бирачки Одбор од два правна гласача, у којој се каже: да су председник бирачког одбора за општину кривељску и представници напредњачке и радикалне листе стражарно отерани у Зајечар.

Главном бирачком одбору
за округ црноречки.

Председника бирачког одбора за Кривељ, г. Милоша Карића, као и представника листе напредњачке и радикалне, отерао је председник општине кривељске Марин С. Николић стражарно у Зајечар. На представника радикалне листе Пауна Ђорђевића пуцао је жандар из револвера.

После оваког насиља грађани села Кривеља нису смели гласати, те враћају своје карте у 125 комада главном бирачком одбору и моле га да овај избор поништи и други одреди.

под % прилажемо 125 ком. карата.

27 фебруара 1893 год.
у Зајечару.

Понизни главном одбору правни бирачи,
Милета Радосављевић с. р. Јанко Ђорђевић с. р.

Дакле, видите у записнику се каже да председник бирачког одбора и преставници листа нису дошли, а међу тим они су их спегљали и отерали у апс у Зајечар. Тако исто било је и у оној општини, где је одређен за председника г. Чађевић. У записнику те општине стоји ово;

Записник

Бирачког одбора за избор народних посланика у окр. црноречком, који се има извршити на дан 25 фебруара 1893 године.

Рађено 24 фебруара 1893 год.
у општини лубничкој.

I Састанак

Данас у 3 часа по подне састали су се потписати чланови бирачког одбора у школској згради ове општине, као у месту одређеном за гласање при избору. Зграда ова одговара прописима закона о изборима народних посланика.

Од чланова бирачког одбора нису дошли.

1 Председник бирачког одбора г. Стеван Чађевић, који је државним одбором одређен, а зато је према последњем одељку чл. 59 зак. о изборима узет за његовог заменика председник суда општине лубничке Илија Цветковић председник општинског суда.

Чули сте, а и читали сте тада по новинама како је Стеван Чађевић отишао тамо, и на какав је начин стрпан у апс. Створена му је кривица, да је једном Влаху украо 11 банака, а међу тим по шаблону у записнику је казато, да није дошао. Ето, како су вршени избори у црноречком округу, и то све по наређењу г. Рибарца и упутству чувеног и злогласног тада начел. окр. Коломана Сакача.

Сад, дозволите ми, да неколико речи кажем и односно г. Живана Живановића, јер овде у нашој оптужби изнесене су две шифроване депеше и ја ћу да изнесем податке на какав је начин то учињено, да ли је овако поступљено и за што није потписао пуномоћства.

Прва депеша гласи: Начал. окруж. за Жив. Живановића, Књажев. „Да тог округа целог поништи избор, иначе је све пропало. Ви међу тим, спремите се, да му будете на услузи. Ово ако немате ни једног посланика“. Друга депеша гласи: „Нађите са г. Живаном начина, како можете да се пошто по то поништи. Могу се наћи неправилности у већини од трећине изборних општина“.

То је било 27 фебруара. Дакле, 26 фебруара, кад се састао главни бирачки одбор ја сам као председник општине књажевачке био тамо присутан и могу да вам објасним за што г. Живан није хтео да потпише пуномоћства. Дакле, првога дана 26/II кад су долазили председници бирачких одбора, и почели смо да примамо акта, г. Живан се као у почетку понашао лепо и при решавању био је непристрасан и ваљда због познанства поручио је чак и кафу и частили смо се и тако је све лепо ишло; јер, кад смо примили акта, решили смо једногласно, да су у 19 општина избори са свим правилно извршени, а само у једној учињена је врло мала примедба.

Али, кад смо почели да радимо 27/II ваљада, кад је добио ову прву депешу, он је одмах почео да тражи длаку у јајету. И разуме се тога дана ми смо решили 33 општине, од којих смо у 11 нашли примедбе; али како су ове примедбе биле такве природе, да су се тичале врло малих неправилности, и биле су од најмање вредности, то смо по већини гласова 6 противу 4 огласили их за правилне, јер су се оне тичале понајвише тога, да је неки човек непамерно повредио тајност гласања или 2—3 гласали са књижицама, или по неколико гласали картама са погрешним бројевима и т. д. И на основу таквих маленкости г. Живан као председ. и г. Леза Протић председ. Алекс. суда као члан и два либерална представника, хтели су у овим општинама изборе да огласе као неправилне и да нареде накнадне изборе. Али, ми смо по нашој дужности као већина гледали да радимо према закону, јер чл. 84. закона о изборима каже: да се накнадни избори само у оном случају могу наређивати, кад се избори не би никако ни извршили. И тако од 67 општина, од којих су гласале за прву радикалну листу 12439 гласача за другу 595 свега дакле за радикале 13034 а за либералну листу гласало је свега 855, јер ми смо имали две радикалне листе, које смо оставили због тога, што смо се надали томе колачу од стране либерала и од Живана Живановића. —

Од тих 67 општина нађено је неправилности у 13 општина. Ево вам записника његовог, који је он потписао. У 5 општина гласало је са књижицама њих 17; у 3 општ. узело бир. карата 24/II њих 12.; у 3 општ. завед. у азбучном списку после рока 12; у 2 општ. погреш. бројеви на картама њих 7; свега: 48.

Дакле, свега је било 48 гласача, који су неправилно гласали у 13 општина, и на основу тих неправилности г. Жив. Живановић није хтео да потпише пуномоћство и ако је „записник“ после свију тих примедба његових, и после против примедба већине чланова Главног Бирачког Одбора, завршен овако:

„За овим је приступљено решењу да ли се могу услед ових примедба издати пуномоћства; и ко је зато, гласаће за, а ко није гласаће против. И већином гласова шест, противу четири, решено је да се дотичним изабраним издаду пуномоћства. Мањина ће имати своје одвојено мишљење.

Председ. гл. бир. одбора за окр. Тим. Жив. Живановић.

Чланови:

Панта Јанковић, Лазар Протић, Димитр. Павловић, М. М. Веселиновић, Мих. Јаносевић, Маринко Марковић, Љуб. Ж. Петровић, Никола Павловић Алекса Сибиновић.

(Наставиће се)